

ŠAJĀ NUMURĀ:

Iznākusi Zivsaimniecības gadagrāmata 2016. 2

Turpmāk maksķerēšanas kartes izplatīs LLKC. 2

Zivju mīļotāja kalendārs. 3

Zvejas tradīciju sardzē. 4

Upju tīrīšana migrējošām lašveidīgajām zivīm. 6

Oskars Mitenbergs – veiksmīgs uzņēmējs Rojas novadā. 8

PAR GADA BALVAS "LIELAIS LOMS" LAUREĀTIEM ▶ 4. UN 5. LPP.

AKTUALITĀTES

IZAUGSME ZIVSAIMNIECĪBĀ – NOZARES ROKĀS

Latvijas zivsaimnieki joprojām spēj pārvarēt dažādas krīzes un attīstīties, iekarojot aizvien jaunus tirgus visā pasaulē. Tomēr nozarei aizvien ir jomas, kuras nepieciešamas uzlabot, izmantojot arī efektīvu mārketingu. Šādi secinājumi izskanēja Jūrmalā notikušajā Zivsaimniecības gada konferencē.

Rigonda Krieviņa, Zemkopības ministrijas valsts sekretāre: “Lai gan zivsaimniecības nozarei labākie laiki vēl priekšā, jau tagad ir prieks secināt, ka ārējās tirdzniecības bilance nemitīgi pieaug, – mūsu zivsaimnieku produkcija pieejama 58 pa-

saules valstīs, tostarp Āzijā. Ļoti ceram, ka atjaunosies eksporta iespējas arī uz Krieviju, kas ļautu pārvarēt eksporta aizlieguma radīto krīzi. Pozitīva izaugsme vērojama arī akvakultūrā – ik gadu pieaug saražotā un pārdotā apjomi.”

Zemkopības ministrijas apkopotā informācija liecina, ka pērn Latvijas zivsaimnieki ar 81,3 tonnām nozvejoto zivju ieņēma 13. vietu starp 23 valstīm, kuras zvejo Baltijas jūrā un tāljūrās. Pozitīvi, ka nozvejoto tonnu daudzumu ievērojami pārsniedzis nopelnītās naudas apjoms. Tas liecina, ka tirgotā vērtīgāka produkcija.

Tomēr nozare joprojām izjūt negatī-

vas sekas Krievijas noteiktā embargo dēļ. Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktors Normunds Riekstiņš uzsver – bankroti nozarē nav bijuši, pateicoties Eiropas Savienības finansiālajam atbalstam.

Normunds Riekstiņš, Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktors: “Diemžēl saražotā un pārdotā vērtības ziņā 2015. gadā bijusi vislielākā lejupslīde. Ja 2014. gadā sagatavoto un konservēto zivju apjoms bija vairāk nekā 155 tonnas, tad pērn šis skaitlis bija nedaudz vairāk par 125 tūkstošiem tonnu.

▶ 2. lpp.

◀ 1. lpp.

Positīvs gan ir fakts, ka nozare audzējusi eksportu uz ES valstīm, – par 22% pieaudzis zivju eksports, bet par 17% konservētās produkcijas apjoms.”

Konferences laikā izskanēja arī cerība, kā nākamgad nozares pārstāvji izrādīs aktīvu interesi par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) atbalstu inovācijām, kas paredz ciešāku zvejnieku un zinātnieku sadarbību. Tāpat aktīva darbība tiek sagaidīta no vietējām rīcības grupām, veidojot pievienoto vērtību un inovāciju veicināšanu visos zvejas un akvakultūras produktu piegādes posmos, kā arī zvejniecības un jūras kultūras mantojuma saglabāšanā un popularizēšanā.

Tikmēr Lauksaimniecības tirgus veicināšanas centra (LTVC) vadītāja Ingūna Gulbe aicināja domāt par to, kā necilo brētliņu pārdot par iespējami dārgāku cenu, izdomājot tai savu stāstu. Nozarei kopumā jādomā par aktīvāku mārketinga izmantošanu, jo tikai tā iespējams atfistīt un iekarot aizvien jaunus tirgus.

Ingūna Gulbe, LTVC vadītāja: “Pārtikusī sabiedrības daļa cenšas ēst aizvien veselīgāk, tādēļ zivsaimniecības nozarei ir liels izaugsmes potenciāls. Piemēram, 2015. gadā Lielbritānijā “McDonald’s” uzņēmums ar saukli “Veselīgāks uzturs” pārdeva 145 miljonus porciju mencu burgera. Arī Latvijas zivsaimniekiem ir visas iespējas izmantot sabiedrības vēlmi ēst veselīgāk”.

Tāpat nozarei jādomā par cenu samazinājumu zivīm, jo bieži vien importētās zivis ir krietni lētākas. LTVC uzskata, ka šo procesu, iespējams, palēnina zināšanu nepietiekamība par tehnoloģiju pielietojumu un reālo situāciju tirgū. Runājot par to, kuras zivju sugas būtu perspektīvas audzēšanas un pārstrādes apjomu palielināšanai, Ingūna Gulbe atzina, ka karpas tās noteikti nebūs, jo šī nav augstas pievienotās vērtības zivs. Zivjraudzētāvās ir zema efektivitāte un augstas izmaksas, pietrūkst arī atbilstoša mārketinga. Savukārt attīstāma akvakultūrā būtu storu, pālijū un garneļu audzēšana. “Pašlaik šīs sugas galvenokārt ievad no Āzijas. Tomēr patērētāji vairs īsti netic to kvalitātei, tādēļ varam izmantot iespēju, ka pircējs uzticas Eiropas uzņēmumu piedāvātajai kvalitātei,” norādīja Ingūna Gulbe.

Konferencē piedāvātās prezentācijas pieejamas mājaslapā www.laukutikls.lv. **ZI**

Ilze Rūtenberga-Bērziņa,
LLKC sabiedrisko attiecību vadītāja

AKTUALITĀTES

IZNĀKUSI ZIVSAIMNIECĪBAS GADAGRĀMATA 2016

Interesentiem par grāmatas saņemšanu interesēties Valsts Zivsaimniecības sadarbības tīklā: zivjutikls@llkc.lv, tālrunis 63050227. **ZI**

Ar Eiropas Jūrlietu un Zivsaimniecības fonda un Zemkopības ministrijas atbalstu Valsts Zivsaimniecības sadarbības tīkls izdod Latvijas zivsaimniecības gadagrāmatu “Latvijas Zivsaimniecība 2016”. Šis ir gadagrāmatas izdošanas 20. gads, un tā jau tradicionāli ir kļuvusi par ceļvedi zivsaimniecības nozares aktuālajos jautājumos. Grāmatas tirāža – 1000 eksemplāru – tiks izplatīta bez maksas zivsaimniecības nozares iestādēm, dienestiem, sabiedriskajām organizācijām un uzņēmumiem – zvejas, zivju produktu apstrādes, zivkopības privātajām kompānijām utt., kā arī bibliotēkām.

TURPMĀK MAKŠKERĒŠANAS KARTES IZPLATĪS LLKC

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs turpmāk izplatīs Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kartes.

Šī gada 8. novembrī Ministru kabinets pieņēma izmaiņas Ministru kabineta 2009. gada 11. augusta noteikumos Nr. 918 “Noteikumi par ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību”. Grozījumi likumdošanā paredz, ka turpmāk Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kartes (Makšķerēšanas kartes) Latvijas teritorijā izplatīs sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (LLKC).

Steidzam nomierināt satrauktos makšķerniekus un informējam, ka 2017. gada makšķerēšanas kartes ir pieejamas tirdzniecības vietās Latvijā no decembra sākuma, savukārt elektroniskās makšķerēšanas kartes interneta vietnē www.makskeresanaskarte.lv varēs iegādāties jau decembra nogalē.

Līdztekus makšķerēšanas karšu izplatīšanai LLKC plāno organizēt sabiedrības informēšanas pasākumus

ar mērķi popularizēt ilgtspējīgu makšķerēšanu. Šādu pasākumu ietvaros plānots organizēt gan informatīvus un izglītojošos seminārus profesionāļiem, gan izglītēt skolēnus un jauniešus par makšķerēšanu, kā arī citas aktivitātes, kas popularizētu šo nodarbi sabiedrībā. Sabiedrības izglītošanas mērķis ir arī audzināt atbildīgus jaunus makšķerniekus un esošos, lai samazinātu pārkāpumus makšķerēšanas jomā un vides piesārņojumu ūdenstilpju tuvumā.

Uzņēmumus, kuri ieinteresēti sadarbībā makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību karšu izplatīšanas jomā, lūdzam vērsties LLKC, zvanot uz tālr. 29460886, vai sūtot e-pastu uz makskeresanaskarte@llkc.lv. **ZI**

Agnese Neimane-Jordane,
LLKC Zivsaimniecības nodaļas vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov.,
LV-3018, tālr. 63050220, admin@llkc.lv, zivjutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV/ZIVJUTIKLS

AKVAKULTŪRA

ZIVJU MĪĻOTĀJA KALENDĀRS

Kad rudens zivju “raža novākta”, šobrīd, kad lasāt rakstu, tam noteikti jau vajadzētu būt izdarītam, un ir pienācis laiks apkopot aizvadītā gada rezultātus.

- Cik daudz katram izdevies izaudzēt savā piemājas dīķī – mazdārziņā?
- Kāds bijis pieaugums?
- Cik zivju vasarā pazudušas, vai gluži otrādi, – nozvejots vairāk, kā ielaistas dīķī?

Ja izdevies darboties šajā jomā, svarīgs process dīķa apsaimniekošanā ir sava darba vai hobija augļu baudīšana. Tas nozīmē, ka kaut ko no izaudzētā vajag arī nogaršot, varbūt pat, ja dīķis ir pietiekoši liels un gads bijis ražīgs, zivju baudīšana notiks visas ziemas garumā, gluži kā ar kartupeļiem no paša dārza.

Ja pieminam kartupeļus, uzreiz nāk prātā tupeņu talka, attīstot šo domu dīķu virzienā. Tā varētu būt laba tradīcija, – rīkot nozvejas talku, saaicinot savus pilsētas radus un draugus, pēc nozvejas klājot galdus, – zivis cept, vārīt, grilēt, kūpināt, vārdu sakot, kas nu kuram nāk prātā. No pushektāra liela dīķa 100–200 kg zivju noteikti var atlicināt pašu patēriņam, pārējās zivis atstājot augšanai nākamajam gadam. Ja dīķis būs mazāks, vai ieguvums mazāks, tik un tā kaut ko vajag nobaudīt no izaudzētā, kaut vai tikai, cik vajag talcinieku pacienāšanai ar pašu audzēto, lai būtu gandarījums par rezultātu. Ir mazie audzētāji, kuri zivis audzē gadu no gada, neko no dīķa ārā neņemot, palaikam kādu zivi vasarā noķerot, patīksminās un ielaiž atpakaļ, lai aug. Arī pašam man reiz nācās ko tādu piedzīvot. Audzēju karpas, – ar katru gadu lielākas un lielākas, bija jau piecus un vairāk kilogramus smagas, kad punktu pielika ziema, kura bija pilnīgi atšķirīga no citām, un, pareizi reaģējot, pavasarī nozvejas balle bija lapsām, jentiem, kaimiņu suņiem un citiem brīvprātīgajiem talciniekiem, man pašam palika dīķis bez nevienas karpas. Tāpēc arī mans ieteikums, – katru gadu no ražas vajag nodalīt kaut ko paša lietošanai, un, ja zivis pašas dīķi nenārsto, tad vienkārši kādu noteiktu daudzumu zivju mazuļu katru gadu ielaist dīķī no jauna, tādējādi savus darba augļus varēs baudīt katru gadu.

Foto: ZST arhivs

Raksta autors Raivis Apsītis

KRĀSNĪ CEPTA ZIVS

(recepte der praktiski visām zivīm, pats esmu mēģinājis ar forelēm un karpām)

Nepieciešamās sastāvdaļas:

Zivs 1–1,5 kg,

Garšvielas (sāls, pipari – dažādi, var dilles, speciālas zivju garšvielas), to visu sajauc vienā maisījumā.

Cepamais papīrs, ko paklāt apakšā.

Pagatavošana: Ņemam 1–1,5 kg zivi, var arī lielāku, tad gatavošanas laiks būs nedaudz (5–10 min.) ilgāks, iztīrām, ja zivij notīra zvīņas, tad būs ēdama arī āda, kas, krāsni cepta, ir kraukšķīga un ļoti garšīga, bet var cept arī ar zvīņām. Tad zivi ierīvē ar iepriekš sagatavotu garšvielu maisījumu, ja ir laiks, zivi var nolikt virtuvē uz 1–2 stundām, ļaujot garšvielām ievilkties. Šajā laikā zivs būs sasīlusi līdz istabas temperatūrai. Var arī uzreiz pēc ierīvēšanas likt cepties. Parasti pannā ieklāju cepamo papīru, uz tā lieku zivi un lieku krāsni. Tad uzsildītā cepeškrāsnī līdz 200 grādiem liekam zivi cepties. Pēc 30–35 minūtēm zivs ir gatava. Pēc izņemšanas no cepeškrāsns zivij ļauj nedaudz atpūsties, garnējam, dalām porcijās, un vakariņas var sākties.

PILDĪTA KARPA

(tā varētu būt skaista dekorācija svētku galdam)

Nepieciešamās sastāvdaļas:

Karpa – 1,5 kg,

Baltmaize – 150 g,

Sīpoli – 2 vidēja lieluma,

Ķiploki – pāris daiviņu,

Saldais krējums – 50 g,

Dilles vai pētersīļi – neliela buntīte,

Viena ola,

Sāls, pipari.

Pagatavošana: Karpu notīra, izņem iekšas un žaunas. Novelk ādu. Nogriež zivs filejas, atdala no asakām un samaļ. Maltajai masai pievieno pildījumam paredzētās sastāvdaļas un iepilda zivs ādā, veidojot zivs formu. Ietin cepamajā papīrā un folijā. Cep cepešpannā, kur ieliets zivs buljons. Cepeškrāsnī sutina 100 grādu temperatūrā. Gatavošanās ilgums atkarīgs no zivs svara. 1,5 kg zivi sutina 1,5 stundu. Gatavu atdesē un dekorē pēc savas gaumes un iespējām.

Varbūt šo rakstu lasa kāds, kuram sava dīķa nemaz nav, bet ļoti to gribētos, un ir pat piemērota vieta un iespējas. Tad nav ko gaidīt, šobrīd ir īstais laiks, kad iezīmēt dīķa kontūru, nomērīt un pasūtīt vajadzīgā izmēra meniķi. Var, protams, to sagatavot arī paša spēkiem un pavasarī, līdzko noskrien palu ūdeņi, taisīt dīķi gatavu. Vēl ļoti piemērots brīdis veikt dīķa uzmērījumu ir pavasarī uzreiz pēc sniega nokušanas, jo sniegs ziemā ir nospiedis visu veco zāli pie zemes, un šajā brīdī ir ļoti labi redzams plānotā dīķa vietas zemes reljefs. Rudenī, ziemā un sevišķi pavasara palu laikā vajag pavērot ūdens daudzumu plānota-

jā dīķa vietā, ja tas nav izdarīts iepriekš, lai varētu izgatavot atbilstošu meniķi. Jāņem vērā, ka gadi ir ļoti atšķirīgi, es pat teiktu, ka vienādu nav vispār, ir tikai līdzīgi, un tas ir jāņem vērā, būvējot dīķi un aprēķinot meniķa maksimālo caurplūdi. Pareizi izveidots dīķis jums kalpos gadus 30 un vairāk. Vajag tikai censties dabu vērot, saprast, un viss izdosies. Tas taču ir tik interesanti.

Tuvojas Ziemassvētki, un uz katra sevi cenoša saimnieka galda ir jābūt arī zivīm, tad nu te būs receptes.

Lai labi garšo! Lai zivīm bagāts Jaunais gads! **ZI**

Raivis Apsītis, LLKC eksperts zivsaimniecībā

BALVA "LIELAIS LOMS"

Arī šogad zivsaimniecības nozarē sumināti labākie tās pārstāvji, pasniedzot gada balvu "Lielais loms". Vislielākais pretendenta skaits – pieci šoreiz bija nominācijā "Ieguldījums zivsaimniecības nozares popularizēšanā". Tādēļ vēlamies iepazīstināt ar šīs nominācijas pretendentiem tuvāk.

IK "Oskars Celkarts", saimnieki – Iveta un Oskars Celkarti

- Atrodas Engures novada Bērciemā, mājas "Dieniņas";

- Saimniecība uzņem tūristus un skolēnu grupas, piedāvājot izziņāt senās zvejas tradīcijas;

- Zvejnieku sētā ikviens var iegādāties pēc sentēvu receptēm kūpinātas zivis un zivju kulinārijas produktus;

- Tūristiem piedāvā naktmājas 1889. gadā celtā un restaurētā zvejnieku mājā.

Oskars Celkarts ir zvejnieks jau vismaz piektajā paaudzē, tādēļ mājas saimnieki cenšas saglabāt zvejniecības un zivju apstrādes tradīcijas un uzturēt dzīvu zvejnieku sētas gaisotni. Saimnieki apkopo zvejniekiem kultūrvēsturisko mantojumu, daloties šajā informācijā ar skolu jauniešiem

ZVEJAS TRADĪCIJU SARDZĒ

Foto: ZST arhīvs

Iveta un Oskars Celkarti

un ikvienu interesentu, un piekrastes zvejniecība kļūst par tūrisma industrijas sastāvdaļu un pamazām pārtop ekskluzīvā nodarbē.

I. Celkarte: "Nozvejotajai zivij pievienoto vērtību rada tieši tūrisms un cilvēki, ko tas līdz mums atved. Pateicoties vīra zvejas prasmēm, mēs piedāvājam kaltētas butes, karsti kūpinātus lučus un butes, zušus, sīgas, mencas, reņģes, brekšus, salakas, vimbas, asarus, uz oglēm ceptas brēt-

liņas un citas vietējās zivis. No mūsu piedāvājuma 80% ir zivis, kas "nāk" tepat no piekrastes jūras. Sadarbībā ar citiem zvejniekiem un zivju audzētājiem iepērkam un gatavojam arī karpas, nēģus, siļķes, skumbrijas." Zvejnieku sētā izveidotas nodarbības senu arodu apgūšanā, tīklu lāpīšanā, špleisēšanā, reņģu vērsšanā uz virbiem. Ņemot vērā cilvēku lielo interesi, "Dieniņas" ko jaunu izdomā ik gadu.

Vairāk: www.dieninas.com

SIA "Mazsālijas", saimnieks – Gunārs Slavinskis

- Atrodas 10 km no Kuldīgas;

- Ar zivsaimniecību nodarbojas kopš 1989. gada. Izveidojot dīķsaimniecību, izbūvēta zivju audzētava, ik gadu audzējot aizvien vairāk un daudzveidīgākas zivju sugas;

- Audzē karpas, liņus, asarus, līdakas, karūsas, raudas, ir arī vēži. Nelielos apjomos – arī foreles un stores;

- Zivis realizē viesu namiem, restorāniem, jaunu dīķsaimniecību izveidošanai.

SIA "Mazsālijas" nodarbojas ne tikai ar dīķsaimniecību un zivju audzēšanu. Tā kā saimniekošana notiek vācu barona celtās dzirnavās, tiek uzņemti arī atpūtnieki un skolēnu grupas, piedāvājot ne vien viesu nama pakalpojumus, bet arī izziņošanas nodarbības saistībā ar zivsaimniecību. Tā 2015. gadā "Mazsālijas" apmeklējuši vairāk nekā 4000 viesu, bet šogad jau vairāk nekā tūkstošiem interesentu. Saimnieki aktīvi

Foto: ZST arhīvs

Gunārs Slavinskis

piedalās dažādās izstādēs, piemēram, "Balttour", kā arī Kuldīgas novada vērienīgākajā pasākumā "Lido zivis Kuldīgā". Saimnieki neatlaidīgi turpina labiekārtot teritoriju, veidojot aizvien jaukas pastaigu takas gar dīķiem.

2017. gadā plānots iegādāties iekārtas zivju pārstrādei un papildināt saimniecības aprīkojumu tā, lai interesentiem varētu piedāvāt arī makšķerēšanas inventāru.

Vairāk: www.mazsalijas.lv

Ilmārs Lielmanis

• Beidzis Liepājas jūrskolu, bijis ekspedīciju un kravas kuģu kapteinis, pašlaik ir SIA “Varita” un “A. I. un Co” kapteinis un valdes loceklis;

• “Vidzemes zvejnieku biedrības” valdes priekšsēdētājs;

• Sadarbībā ar Saulkrastu novada domi īsteno Latvijas zivju un Latvijas vides aizsardzības fonda projektus, ik gadu Saulkrastu novada upēs ielaižot lašveidīgās zivis.

Aizrautīgi jaunieši, kuri iesaistās upju krastu sakopšanā un zivju mazuļu ielaišanā Saulkrastu novada upēs, atbalstoša pašvaldība zivju resursu atražošanā un pavairošanā – tas viss ir viņu novadnieka Ilmāra Lielmaņa nopelns. Tieši viņš ar savu neatlaidīgo darbu un iniciatīvu ir panācis vietējo lielo un mazo zvejnieku apvienošanos “Vidzemes zvejnieku biedrībā”, kurā, pārrunājot problēmas, tām kopīgi tiek meklēti arī risinājumi. Mūža garumā, darbojoties zivsaimniecībā, Ilmārs Lielmanis izveidojis gana lielu jūras zvejas floti, piestātnes, zivju pārstrādes un uzglabāšanas rūpnīcas un saldētavas, dodot darbu vairāk nekā 60 cilvēkiem. Ar savu uzņēmumu darbību viņš uzlabojis arī zivju tirdzniecības apstākļus piekrastes zvejai Saulkrastu un Limbažu novados.

Foto: ZST arhivs

Ilmārs Lielmanis

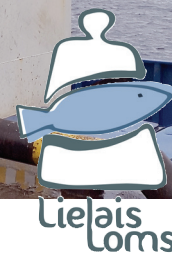

Foto: ZST arhivs

Zigrīda un Eduards Skaveneci

SIA “Krupis”,

īpašnieki – Zigrīda un Eduards Skaveneci

• Atrodas Carnikavā starp dzelzceļa staciju un Vecgauju;

• Saimnieki iepazīstina ar Gaujas apkārtnes nēģu ķeršanas un gatavošanas tradīcijām;

• Piedāvā produkcijas degustāciju un iegādi – cepti nēģi uz restēm, nēģi želejā, nēģu maizītes, nēģu suši.

Par neapstrīdamu līderi un uzvarētāju nominācijā “Ieguldījums zivsaimniecības popularizēšanā” kļuva SIA “Krupis”, kura saimnieki Zigrīda un Eduards Skaveneci jau kopš 1993. gada piedāvā nēģu produkciju. No augusta sākuma līdz pat februārim, kad notiek nēģu zveja, Skaveneci popularizē šo delikatesi, uzņemot lielākas un mazākas tūristu grupas, demonstrējot nēģu cepšanas procesu un piedāvājot degustācijas, kā arī stāstot par nēģu zvejas tradīcijām Latvijā.

Vairāk: http://www.celotajs.lv/lv/e/carnikavas_negi

Z/s “Zariņi IR”, saimniece – Ilma Ruduša

• Atrodas Pāvilostas novada Vērgales pagasta Saraikos, ciemata centrā pie krustojuma;

• Piedāvā apskatīt 2013. gadā izveidotu ekspozīciju “Kurzemes zvejnieku sēta”;

• Piedāvā rīkot publiskus pasākumus, kuros, iepriekš piesakot, nogaršojama skābeņu zupa, īstena Kurzemes skābputra, bet Lieldienās cep tradicionālo latviešu ēdienu – pantāgu (omletes līdzinieks).

Z/s “Zariņi IR” saimnieki savu senču mājās ekspozīciju par zvejniecības vēsturi, kas aizsākās ar tēva zvejas laivu, izveidoja, domājot, ko iesākt ar šķūnī rūpīgi sakrātajiem un saglabātajiem tēva zvejnieku darba rīkiem. Papildus ekspozīcijai šeit piedāvā arī naktsmājas tūristiem. Te ikviens var tuvāk iepazīt zvejnieku ikdienu ar emocionālu pašu saimnieku stāstu par savas ģimenes vēsturi. Taustāmāku to padara arī vecmāmiņas recepšu izmantošana. Tā ir gan īpaši cepta rupjmaize ar kartupeļu krikumiņiem, gan padomi, kā sagatavot brētliņas zušu taukos. Saimniecībā iespējams rīkot arī

Foto: ZST arhivs

Ilma Ruduša

dažādas apmācības un seminārus.

Vairāk: <http://www.viss.lv/?p=827>

Informāciju sagatavoja **Ilze Rūtenberga-Bērziņa**, LLKC sabiedrisko attiecību vadītāja

ŪDENSTILPES

UPJU TĪRĪŠANA MIGRĒJOŠĀM LAŠVEIDĪGAJĀM ZIVĪM

Latvija ir bagāta ar lielām un mazām upītēm. Laika gaitā tajās sakrājas koku sanesumi, bebru dambji, diemžēl arī tiek izgāzti dažādi atkritumi. Upes ir jātīra. Šobrīd upju kopšanu veic dažādu mērķu vārdā.

Zinātniski pamatota un pārdomāta upju tīrīšana un straujteču atjaunošana Latvijā notiek hidrobiologa un patiesa dabas entuziasta Andra Urtāna vadībā (Urtāns, 2008). Tomēr redzamākie upju izmantotāji šobrīd ir laivotāji. Līdz ar to visaktīvāk upju kopšanu veic ūdenstūrisma aktivisti. Viņu galvenais mērķis ir nodrošināt, lai upe ir vizuāli skaista un izbraucama ūdenstūristiem gan pavasarī pie augsta ūdens līmeņa, gan vasarā pie zema. Ļoti labi padomi praktiskai darbu veikšanai ir iestrādāti “Ūdeņu kopšanas rokasgrāmatā”, kas atrodama lielās talkas mājaslapā: <http://lielatalka.lv>. Tiek darīts milzīgs un brīnišķīgs darbs. Tomēr, domājot par zivju resursiem, būtu labi, ja tiktu ņemtas vērā arī zivju vajadzības, kā arī mūsu zvejnieku un sabiedrības vajadzības, – zvejojot un ēst Baltijas jūrā zvejotas zivis, kas noņemtu laiku ir augušas upē.

Šobrīd, lai arī būtiski ir samazinājušies lašu un taimiņu zvejas apjomi, tomēr zivju skaits, kas atgriežas uz nārstu, varēja būt lielāks. Šeit, protams, ir vainojami dažādi klimatiskie, bioloģiskie un antropogēnie apstākļi, bet starp tiem ļoti būtisks ir tas, ka visā Eiropā ir problemātiska smoltu izdzīvotība. Gan upēs, gan jūrā. Lai jūra būtu bagāta ar lašiem un taimiņiem, tiem jānodrošina piemērota augšanas vide jau upē. To var panākt, saudzīgi kopjot upi, – veidojot piemērotu dzīves telpu mazuļiem, kā arī paplašinot un tīrot dabīgajam zivju nārstam piemērotās upju platības. Uz zināšanām balstīta upju kopšana labvēlīgi ietekmēs zivju krājumus, bet zināšanu trūkums, – samazinās.

Piekraustes upes un upītes ir “bērnistabas” mūsu nacionālajam lepnumam – lasim. Tās ir mājas forelei, taimiņam un vimbai. Mazās upītes ir pirmā mājvieta šo zivju kāpuriem un mazuļiem. Lai zivs izaugtu no kāpura līdz pieaugušam īpatnim, tai ir nepieciešama specifiska un pēc iespējas dažādāka

Upes brasls mazūdēns laikā. Ja tiktu likvidēts apaugums, tiktu aizskaloši sanesumi, atsegtos akmeņi un oļi, un paplašinātos nārsta platība ziemā, kad ūdens līmenis ir augsts

Potenciāli tīrāmā vieta tuvplānā

vide, jo savā attīstības gaitā tās barojas, sākot ar vismazākajiem vēžveidīgajiem, līdz lieliem kukaiņu kāpuriem un citu zivju mazuļiem. Dažādi organismi dzīvo dažādos biotopos. Īpaši liela barības dažādība ir nepieciešama lielajiem plēsējiem, lašiem, taimiņiem, forelēm. Un šī plēsīgo zivju barība attīstās dažādā vidē, arī uz kritālām un ūdenī iegremdētām siekstām.

Kritālas

Izrādās, ka kritālu vai siekstu daudzums būtiski palielina virsmu vēžveidīgo un dažādu insektu attīstībai,

kas ir pamata barība mazuļiem. Sekojoši – zivju skaits upē ir atkarīgs no barības daudzuma un iegremdētām siekstām. Aizgāzumi ir jātīra, bet tas ir jādara saudzīgi: izvērtējot, ko atstāt, ko ne. Bebru dambji un aizgāzumi, kas aptur upi un pārpludina krastus, ir jātīra. No upes ir jāizņem siekstas, kuras darbojas kā upes nesto materiālu “ķērāji” un veicina krastu eroziju. Pēc nepieciešamības jāizņem daļa kritušo un saskaloto koku, bet atsevišķi koki un siekstas ir jāatstāj strauvē upes biotopu dažādošanai.

► 7. lpp.

◀ 6. lpp.

Svarīgākais veselās upes kritērijs nav subjektīvais priekšstats, ka tīra un kopta upe ir upe bez kritušiem kokiem un akmeņiem, bet vide, kas piemērota zivju un visu citu straujtecēm raksturīgu organismu dzīvei. Lai tu tiktu pie loma, tev ir jānodrošina veselīga un dažāda vide tavai zivij.

Tāpat produktīva un vesela lašu upe ir tekoša, ar kritušiem kokiem. Kritalu daudzums korelē ar zivju daudzumu. Kritalas strukturē straumi – dažādo straumes ātrumu, nodrošina atstraumes, mainīgu dziļumu, nodrošina to, ka mierīgi ūdeņi mijas ar straujtecēm. Turklāt kritalas zivīm nodrošina patvērumu no plēsējiem (putniem, lielākām zivīm u. c.). Kritalas ir mājvieta vēžveidīgajiem, kas savukārt ir barības avots lašu kāpurim un smolciem. Pie kritalām izveidojas ziemošanas vietas lašu mazuļiem. Lielu koku pārmērīga aizvākšana no upes grauj vides dažādību, rada vienādu vidi, samazina organismu dažādību un sekojoši – zivju skaitu.

Straume

Rekonstrējot un tīrot upi, ir jāņem vērā, ka lielām un smagām zivīm ir viegli noturēties galvenajā straumē, bet mazuļiem vajag mazāku straumi un atstraumes. Liela, vienmērīga straume mazuļus aizskalo. Straume ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas nepieciešama nārstojošiem lašveidīgajiem. Lašiem nepieciešamais straumes ātrums ir no 0,1–0,7 m/s, vidēji

0–4 m/s. Straumes spēki grūž ūdeni caur un pār akmeņiem, kuros ir ierakti ikri. Ūdens plūsma piegādā skābekli ikriem vai kāpuriem un aizskalo atkritumproduktus. Ja nārsta ligzdas akmeņi pārblīvējas ar smalkām smiltīm un dūņām, ikri vairs netiek apskābekļoti un nārsts iet bojā.

Substrāts

Tirot upi, jāņem vērā, ka labs substrāts lašu nārstam sastāv 40–80% no grants un 10–40% no oļiem. Jo vairāk grants un akmeņu, jo lielākas zivis šo vietu izvēlēsies nārstam. Lašveidīgajiem nav piemērotas smalkas smiltis un dūņaini sedimenti, jau 20% smilts un dūņu piemaisījumi ir liktenīgi embriju izdzīvošanai. Tikai rupjā substrātā ir nodrošinātas straumes “kabatas” kāpuriem un mazuļiem. Turklāt šis ir labas insektu inkubācijas vietas, kas ir primārā barība mazuļiem.

Ūdens līmenis mazajās upītēs vasarā un ziemā atšķiras. Ja redzi, ka lasim un taimiņam piemērota nārsta vieta ir aizsērējusi ar dūņām, pavasarī un vasarā apaugusi ar ūdensaugiem vai zāli, tu vari to izravēt vai uzart, attīrīt un palaist straumi gar/pār akmeņiem. Ziemā, kad šī vieta būs zem ūdens līmeņa, tā būs piemērota nārstam, un tu būsi paplašinājis nārsta teritoriju un, iespējams, arī lašveidīgo populāciju! Atceries, ka apauguma pļaušana un tīrīšana veicama no jūlija līdz septembrim, kad ligzdas ir pametuši ūdensputnu mazuļi.

Barība – dzīvotnes dažādība

Jo lielāka zivs, jo vairāk tai vajag enerģijas un barības. Lai izaugtu no kāpura līdz smoltam, lašveidīgajiem vajag daudzveidīgu barību. Tāpēc laši un taimiņi izvēlas vietas, kur ir pieejams pietiekošs bezmugurkaulnieku drifts. Visvairāk dzīvas barības lašveidīgo mazuļiem ir tajās upēs, kur straujteses mijas ar rāmiem ūdeņiem.

Noēnojums

Lašveidīgās zivis upē uzturas pārkārušos koku un krūmu zaru ēnā.

Dziļums

Lielākas zivis izvēlas dziļākus ūdeņus ar lielāku straumi. Zivju izmērs ir tieši proporcionāls upes dziļumam un straumes ātrumam. Vidējais dziļums lašveidīgo nārsta vietās ir ap 44,4 cm (no 80,0–8,0 cm). Atceries, ja straumē nebūs kritalu un akmeņu, šīs upes posms būs piemērots tikai lielajām zivīm, kas atgriežas uz nārstu, bet nebūs piemērots mazuļiem.

Platība

Nārsta vietu platības lielums nosaka nārstojošo lašu daudzumu un produkciju. Bet dzīves telpas lielums ir atkarīgs no barības bagātības, – jo vairāk būs pieejama barība, jo mazāku telpu nārstam vajadzēs! Turklāt laši aizstāv savu teritoriju no citām zivīm.

Noteikumi

Kad esi izvēlējies tīrāmo vai atjaunojamo upes posmu, tad tas ir jā-saskaņo ar Valsts vides dienestu. To nosaka Ministru kabineta 16.06.2006. noteikumi Nr. 475 “Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība”. Pēc tam tiek saņemti noteikumi, kuros būs minēts tas, kas jāņem vērā, veicot kopšanas darbus. Iespējams, ka upes posmā ir kādi aizsargājami biotopi, aizsargājamās teritorijas ar īpašu statusu vai citi ierobežojumi. Tas, lai, darot labu vienam, netīšām nenodarītu sliktu citam.

Ieteicamā literatūra: Urtāns A., 2008. Upju biotopu apsaimniekošana: Salacas un Jaunupes rekultivācijas pieredze. Aktuālā savvaļas sugu un biotopu apsaimniekošanas problemātika Latvijā, Rīga, 131–141. **ZI**

Santa Purviņa, Dr. biol.,

BIOR Zivju resursu pētniecības departaments, Akvakultūras un ihtiopatoloģijas nodaļa

Ziemā un rudenī šiem akmeņiem pāri plūst ūdens. Šeit lasis vai taimiņš varētu nārstot, ja nebūtu apauguma

MĀJRAŽOŠANA

OSKARS MITENBERGS – VEIKSMĪGS UZŅĒMĒJS ROJAS NOVADĀ

Oskars Mitenbergs zivis kūpināja jau tad, kad strādāja par kapteini

Rojnieks Oskars Mitenbergs ir bijušais kapteinis. Jūrā gājis divdesmit piecus gadus. Ko tagad dara krastā dzīvojošs zvejnieks četrās paaudzēs, kad kuģi sagriezti lūžņos?

Oskars pieder senai zvejnieku dzimtai. Viņa vecvectēvs gājis jūrā, tad to darīja vectēvs, pēc tam tēvs, un tālāk stafeti pārņēmis pats. Zvejnieka darbu viņš iepazīna jau bērnībā, kad palīdzēja tēvam, kurš strādāja par kuģa mehāniķi un mudinājis dēlu pievērsties jūras lietām un iegūt attiecīgu izglītību.

Viens no pirmajiem Latvijā

Pēc armijas Oskars pabeidza trīs mēnešu matrožu kursus Rīgā un bija viens no pirmajiem Latvijā, kurš 1990. gadā mācījās Kaļiņingradas zivju rūpniecības institūta Rīgas neklāties fakultātē. Apguva stūrmaņa–mehāniķa specialitāti un devās jūrā, kur 25 gadus pavadījis – vienu gadu kā stūrmanis un 24 kā kapteinis. Vēlāk zvejnieku kolhozā “Banga”, tad “Līcis 93” ar MSTB tipa kuģiem Rīgas jūras līci izbraukājis krustu šķērsu. Dažādu apstākļu sakrītības dēļ zvejas kuģa kapteinis štatu samazināšanas rezultātā palika bez darba, un bija jādomā, ko darīt tālāk.

Oskars zivis kūpināja jau tad, kad strādāja par kapteini, jo vasarā, zvejas lieguma laikā, jūrā nevarēja iet. Saņēmis daudz pozitīvu atsauksmju, kas arī palīdzēja pieņemt lēmumu – nodarboties ar zivju kūpināšanu. Oskars 2012. gada jūnijā nodibināja SIA “Dižbute” un kļuva par mājražotāju zivju kūpināšanā un zivju kulinārijā.

Pieprasījums pēc aukstā kūpinājuma

Sākumā zivis kūpināja tikai ar karsto kūpināšanu, bet pircējiem bija liels pieprasījums pēc auksti kūpinātām zivīm, tāpēc bija nepieciešams iegādāties auksto kūpinātavu. LLKC un Valsts Zivsaimniecības sadarbības tīkla rīkotajā konkursā 2014. gadā SIA “Dižbute” ieguva otro vietu, un par iegūto naudas balvu tika uzcelta aukstā kūpinātava.

Oskars jūrā vairs neiet, bet zivis iepērk no vietējiem zvejniekiem un vairumtirdzniecības bāzēs. Kūpinātas tiek dažādas zivis: butes, luči, vimbas, reņģes, laši, skumbrijas. Lai nokūpinātu zivi, ir vajadzīgs laiks un neko nedrīkst sasteigt. Karstajai kūpināšanai nepieciešamas 2–5 stundas, bet aukstajai kūpināšanai – pat 48 stundas. Oskars piedāvā arī dažādus kulinārijas izstrādājumus, kurus gatavo

viņa sieva Daiga un kurus ļoti iecienījuši pircēji. Produkciju tirgo uz vietas mājās un Rojas tirdziņā. No šī gada produkciju var nopirkt ne tikai Rojas novadā, bet arī Talsos, Ventspils novada Blāzmā un Ventspilī.

Brauc tūristi

Oskars Mitenbergs ir Rojas tūrisma biedrības biedrs. Ceļotāji autobusos piebrauc pie viņa mājas, lai nopirktu svaigi kūpinātas zivis un kulinārijas izstrādājumus. Ierodas daudzas tūristu grupas, cilvēki vēlas redzēt zivju kūpināšanas procesu un pašā jūras krastā nobaudīt gardās zivis. Lielākā tūristu grupa bijusi ar 150 igauņu velotūristiem. Tad gan Oskars ar sievu bija sabijušies, kā viesus uzņems. Bet viss noticis labi, jo riteņbraucēji ieradušies pakāpeniski nevis visi reizē. **ZL**

Inga Lēmane, Rojas novada zivju lauku attīstības konsultante

Zivju Lapa

SAGATAVOTA

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra Apgādā
Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pag., Ozolnieku nov.,
LV-3018
tālr.: 63050220